

JERZY BOSOWSKI
Uniwersytet Opolski, Wydział Teologiczny
<https://orcid.org/0000-0002-8138-6595>
jbosowski@uni.opole.pl

„Przelewacie krew, a chcielibyście zawładnąć krajem?” Ez 33,21-33 w świetle biblijnej retoryki semickiej

1. Wstępne zagadnienia literackie – 2. Analiza oddolna – podział tekstu na mniejsze jednostki literackie – 3. Analiza oddolna – struktury w badanym tekście – 4. Analiza ogólna Ez 33,21-33 – 5. Interpretacja teologiczna

Większość egzegetów odnosiła się do całego 33. rozdziału Księgi Ezechiela jako wprowadzenia do drugiej części Księgi (Ez 33–48). Najczęściej wskazywali na 3 jednostki tekstu: 1) ponowne powołanie proroka na stróża Izraela (Ez 33,1-20); 2) informacja od zbiega (Ez 33,21-22); 3) ocena przekonań Izraelitów (Ez 33,23-33)¹.

Są jednak wyjątki. Pierwszy to Moshe Greenberg, który znany jest z tego, że struktury nie są dla niego istotne. Traktuje je jak didaskalia i umieszcza je na marginesach. Jednak podaje strukturę tylko dla Ez 33,23-33: wprowadzenie (w. 23) oraz dwa adresy do proroka (= „synu człowieczy”) ww. 24-29.30-33².

Drugim jest Leslie C. Allen, który w swoim komentarzu bada rozdział 33. Dzieli go na 2 części: 1. „Dobroć i surowość Boga” (33,1-20; s. 140–148;) oraz 2. „Perspektywy dotyczące upadku Jerozolimy” (33,21-33; s. 149–154). Na końcu swoich badań podejmuje konkluzję i proponuje strukturę w schemacie ABCBA, gdzie A (ww. 1-11

¹ Andrzej Sebastian Jasiński. 2020. *Księga Proroka Ezechiela. Nowy Komentarz. Ez 31–35*. T. 8. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 203.

² Moshe Greenberg. 2005. *Ezechiel 21–37*. T. 2. Herders Theologischer Kommentar zum Alten Testament. Freiburg – Basel – Wien: Herder, 377.

+ ww. 30-33; oba passusy zawierają zwroty „synu człowieczy”), B (ww. 12-20 i ich odpowiednik: ww. 23-29: etyka w życiu Izraelitów), natomiast C (centrum) to „historyczny punkt zwrotny” w Księdze Ezechiela: informacja o zdobyciu Jerozolimy, „ręka Boga była nade mną” oraz „I otworzył usta moje”³.

Większość komentatorów Księgi Ezechiela posługiwała się metodami diachronicznymi. Niektórzy stosowali metody holistyczne. Nigdy wersy 21-33 nie były opracowane metodą biblijnej retoryki semickiej (dawniej metoda retoryki hebrajskiej). Tymczasem z przeprowadzonych badań wynika, że zawarte w tych wersach jednostki literackie mają wspólną, spójną strukturę.

1. Wstępne zagadnienia literackie

1.1. Kontekst badanego tekstu

Ez 33,21-33 należy do *pars construens* Księgi Ezechiela (Ez 33–48; *pars destruens* to Ez 1–32).

Ez 33 rozpoczyna się klasyczną formułą słowa. Wersy 1-20 stanowią dość spójną całość. To ponowne powołanie proroka na stróża Izraela⁴. Ww. 1-6 to hipotetyczna sytuacja („... jego mieszkańcy wybiorą sobie jakiegoś męża i wyznaczą go na stróża”; Ez 33,2, BT V). Natomiast ww. 7-20 dotyczą konkretnie Ezechiela („Ciebie, o synu człowieczy, wyznaczyłem na stróża domu Izraela”; w. 7, BT V).

Następny rozdział (34) dotyczy pasterzy Izraela, którzy sami siebie pasą, nie pasą powierzonych im owiec (por. Ez 34,2). Są tam 2 passusy (samodzielne jednostki literackie) Ez 34,1-9 oraz 10-31. W Ez 34,16 występuje problem z różnicą w przekładach w LXX i Biblii hebrajskiej⁵.

³ Leslie C. Allen. 1990. *Ezekiel 20–48*. (Word Biblical Commentary 29). Dallas: Thomas Nelson, 152.

⁴ Niejako jest to odtworzenie sytuacji wyjściowej proroka (Ez 1–3), jednak jest to nowa sytuacja (część konstruktywna), por. Wojciech Pikor. 2013. *Rola ziemi w przymierzu Boga z Izraelem. Studium historyczno-teologiczne księgi Ezechiela*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 89.

⁵ Ez 34 jest już opracowany metodą biblijnej retoryki semickiej, por. Jerzy Bosowski. 2020. „Niegodziwi pasterze i Dobry Pasterz – Ez 34 w świetle retoryki hebrajskiej”. *Scriptura Sacra* 24: 11–35. <https://doi.org/10.25167/ScrS/2079>; Marcin Majewski. 2010. „Troska Boga o słabych i uciśnionych w świetle Ez 34,16”. *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 63 (1): 5–12. <https://doi.org/10.21906/rbl.157>.

Następne rozdziały zawierają: 35. mowę przeciw górze Seir; 36. błogosławieństwo dla gór Izraela; 37. dolinę suchych kości⁶; 38–39 wyrocznię przeciw Gogowi z krainy Magog; 40–48 wizje: nowego miasta i nowej świątyni oraz nowe przepisy liturgiczne („Tora Ezechiela”) i nowy podział ziemi.

1.2. Delimitacja tekstu

Data pojawia się dopiero w w. 21. i rozpoczyna nową jednostkę literacką, zaledwie dwuwersową. Świadczy o tym litera **ז** (*peffe*), którą masoreci umieścili na końcu wersu. W ww. 22.24.29.33 są na końcu litery **ב** (*samech*)⁷, które oznaczają końce akapitów. Jednak w czasie badań udało się odkryć strukturę tekstu Ez 33,21-33. Zatem można ten zakres wersów traktować jako samodzielną jednostkę tekstu.

1.3. Metoda badawcza

W badaniu zastosowano metodę biblijnej retoryki semickiej. Należy ona do metod synchronicznych, to oznacza, że nie zajmuje się krytyką tekstu ani problemem autorstwa księgi. Obszarem badawczym tej metody są zależności w tekście: poszukiwanie paralelizmów synonimicznych, antytetycznych oraz syntetycznych, a także próba odkrycia struktury tekstu, którą starożytny autor natchniony zamieścił.

Metoda ma 3 etapy badań: 1) analizę oddolną; 2) analizę odgórną oraz 3) interpretację teologiczną. Ostatni etap jest celem metody, by dokonać interpretacji zgodnie z zamiarem starożytnego autora natchnionego (czy też redaktora wtórnego, jak sugerują metody diachroniczne).

1.4. Nazewnictwo

Najmniejszą jednostką literacką jest wyraz (leksem). Natomiast najmniejszą jednostką retoryczną jest „człon”, grupa „wyrazów” połączonych między sobą ścisłymi relacjami składniowymi; w niektórych przypadkach człon może zawierać tylko jeden wyraz.

⁶ Por. Jerzy Bosowski. 2021. Sprofanowana świątynia (Ez 8,1-18) i dolina suchych kości (Ez 37,1-14) w świetle retoryki hebrajskiej. W *Księga Proroka Ezechiela. Nowy Komentarz. Ez 40–44*, Andrzej Sebastian Jasiński, 9:505–546. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.

⁷ W artykule będzie stosowany zapis fonetyczny.

Człony składają się na „segmenty” (zawierają jeden, dwa lub trzy człony; istnieją segmenty „jednoczłonowe”, „dwuczłonowe” lub „trójczłonowe”).

Segmenty budują „urywki” (zawierają jeden, dwa lub trzy segmenty). Urywki składają się na „części” (zawierają jeden, dwa lub trzy urywki). To są poziomy „niższe”.

Poziomy „wyższe” (samodzielne jednostki literackie, składają się z jednej lub wielu jednostek wcześniej wymienionych). „Passus” albo „fragment” składa się z jednej lub wielu części. Kolejne poziomy wyższe to: „sekwencja” (składa się z jednego lub wielu fragmentów), „sekcja” (składa się z jednej lub wielu sekwencji), „księga” (składa się z jednej lub wielu sekcji)⁸. W niniejszym artykule badanie dotyczy passusu.

Terminologia dotycząca paralelizmów: paralelizmy synonimiczne (podobieństwa), paralelizmy antytetyczne (przeciwieństwa) albo paralelizmy syntetyczne, które w parze członów (np. A, A') w drugim członie (A') ubogacają i rozwijają myśl wyrażoną w pierwszym członie (A). Czasem wskazują na przyczynę i skutek (kolejność może być odwrotna).

Terminologia dotycząca struktur: paralelna (A B A' B') albo paralelno-koncentryczna (A B C B' A').

Nazwy dotyczące kompozycji struktur: równoległa (figura kompozycyjna, w której elementy symetryczne są ułożone równolegle: A B C | A' B' C'); lustrzana (figura kompozycyjna, w której elementy ułożone są lustrzany sposób: A B C | C' B' A'); koncentryczna (figura kompozycyjna, w której elementy symetryczne są ułożone koncentrycznie: A B C | x | C' B' A', wokół elementu centralnego)⁹.

2. Analiza oddolna – podział tekstu na mniejsze jednostki literackie

W badaniu oddolnym w podziale na jednostki literackie wykorzystano następujące argumenty: Imię własne Boga (szczególnie charakterystyczne dla Księgi Ezechiela formuły słowa i formuły poznania), znaki masoreckie (𐤀/𐤁) i zmiana tematu. Podstawą do badań był przekład Ryszarda Rumianka¹⁰. Jednak ze względu na sto-

⁸ Opracowano na podstawie: Roland Meynet. 2021. „Terminologia specjalistyczna”. *Retorica Biblica e Semitica*. https://www.retoricabiblicaesemitica.org/wp-content/uploads/2021/06/4_Terminology_Polski_21.05.18.pdf.

⁹ Janusz Czernski. 2003. Hebrajska retoryka biblijna. W *Israel i Biblia Hebrajska w Nowym Testamencie*. Red. Krystian Ziąja, 9–17. Sympozja 53. Opole: Redakcja Wydawnictw WTUO. 11–12.

¹⁰ Ryszard Rumianek. 2008. Księga Ezechiela. W *Prorocy. Hebrajsko-polski Stary Testament. Przekład interlinearny z kodami gramatycznymi, transliteracją i indeksem słów hebrajskich*. Red.

sowane synonimy, które nie oddają powtórzeń w tekście hebrajskim, wykorzystano także przekłady Izaaka Cyłkowa i Andrzeja S. Jasińskiego. W kilku miejscach zastosowano własny przekład.

2.1. Część 1. urywek 1.

Pierwsza samodzielna jednostka literacka to ww. 21-22. Jest jedna część, która jednocześnie jest urywkiem. W. 21a to wstęp. Występują tu 3 segmenty dwuczłonowe.

²¹ I stało się w dwunastym roku, w dziesiątym¹¹ w piątym¹² miesiąca uprowadzenia naszego,

<u>przyszedł</u> do mnie		zbieg		z JEROZOLIMY, mówiąc:
Zostało	zdobyte			TO MIASTO.
²² I ręka	JHWH	była		nade mną
w wieczór	przed	<u>przyjściem</u>		Zbiega.
<i>I otworzył</i>	<i>usta moje,</i>	gdy <u>przyszedł</u>	do mnie	w rano .
<i>I otworzył</i>	<i>usta moje,</i>	i nie byłem niemym	już więcej.	פ

Badany tekst rozpoczyna się datą. Chodzi o 8 stycznia 585 r. p.n.e.; półtora roku po upadku Jerozolimy¹³. Prorok odwołuje się do historycznego wydarzenia, o którym wspominał na samym początku Księgi (Ez 1,2). Zbieg z Jerozolimy informuje, że „zostało zdobyte to miasto”. Użyto nazwy własnej „Jerozolima”, ale także wyrażenie „miasto” jest z rodzajnikiem (הַעִיר – *ha-ir*; „to miasto”). Jest to podwójne wyróżnienie.

Termin „przyjście” występuje we wszystkich 3 segmentach. Także słowa: „do mnie”, „nade mną” i ponownie „do mnie” zawierają to samo słowo: אֵלַי (*elaj*) i też występują trzykrotnie. Wyrażenia: „wieczór” i „rano” tworzą paralelizm antyteyczny.

Anna Kuśmirek. Tłum. Ryszard Rumianek. Księga Ezechiela. (Prymasowska Seria Biblijna). Warszawa: Vocatio, 1325–1328.

¹¹ Domyślnie: „miesiącu”; w tekście hebrajskim tego słowa nie ma.

¹² Domyślnie „dniu”, jw.

¹³ Jasiński, *Nowy Komentarz. Ez 31–35*, 8:271.

Termin „zdobyte” w Biblii hebrajskiej (dalej: BH) reprezentowany jest przez נָכַח (*nakah*). Jest przekładany jako: „uderzać”, „razić”, „bić”, „zgładzić”, „zabić”; w Hofal m.in.: „zostać zabitym”, „zostać zgłodzonym”¹⁴.

Wyrażenie: „I ręka JHWH była nade mną” występuje w Księdze 18 razy¹⁵.

Warto też zwrócić uwagę na termin „przed” (w. 22b). W BH jest to termin לְפָנַי¹⁶. Występuje też w w. 31.

W w. 22cd podwójny zwrot: „I otworzył usta moje” to terminy początkowe w 3. segmencie i stanowią dla niego inkluzję.

2.2. Część 2. urywek 1.

Nowa jednostka literacka rozpoczyna się formułą słowa. Urywek pierwszy ma 3 segmenty: jednoczłonowy, trójczłonowy i dwuczłonowy.

²³ I stało się	<i>słowo</i> JHWH	do <u>mnie</u> ,	<i>mówiąc</i> :	
²⁴ Synu człowieczy,				
zamieszkujący	ruiny	te	na <i>ziemi</i>	IZRAELA,
(są) <i>mówiący</i> ,			<i>mówiąc</i> :	
Jeden	był ABRAHAM		i odziedziczył	ziemię
a my (jesteśmy)	<u>liczni</u> .	Dla nas	<i>dana jest</i>	ziemia w posiadanie. ׀

Pierwszy segment zawiera w w. 23 formułę słowa. Występujące imię Boga jest zestawione z określeniami proroka: „do mnie” i „synu człowieczy”. Bóg przemawia do człowieka. Tworzy to paralelizm antytetyczny. Jednocześnie terminy „słowo” oraz „mówiąc”, należą do tej samej grupy semantycznej (paralelizm synonimiczny).

¹⁴ James Strong. 2017. *Hebrajsko-polski i aramejsko-polski słownik Stronga z lokalizacją słów hebrajskich i aramejskich oraz kodami Baumgartnera*. Tłum. Aleksandra Czwojdrak. (Przymasowska Seria Biblijna). Warszawa: Vocatio, 707.

¹⁵ Wyciągnięta ręka, to znany obraz biblijny. Jest wspólny dla Ezechiela, Księgi Wyjścia i Potworzonego Prawa. Wyraża moc JHWH okazaną podczas wyprowadzania Izraelitów z Egiptu. Casey A. Strine. 2012. „The Role of Repentance in the Book of Ezekiel. A Second Chance for the Second Generation”, *Journal of Theological Studies* 63: 4, <https://doi.org/10.1093/jts/fls064>.

¹⁶ „Twarz”, „oblicze”; też: „obecność”, „osoba”, „powierzchnia (ziemi)”; także „jako” (przysłówek). „przed”, „ku”, „naprzód”. „wcześniej” Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 876.

Segment drugi zawiera nazwę własną „Izrael”. Termin w w. 24b „ziemia” to אַדָמָה (*adama*)¹⁷. Natomiast w w. 24de „ziemia” to אֶרֶץ (*erec*; z rodzajnikiem). Ten termin występuje do końca badanego tekstu¹⁸.

Trzeci segment zawiera imię „Abraham”¹⁹. Powtarza się termin „ziemia”, zarówno w kontekście Abrahama, jak i wygnańców. Terminy „jeden” i „liczni” tworzą paralelizm antytetyczny²⁰. „Odziedziczyć” oraz „posiadać” to terminy, które tworzą paralelizm synonimiczny.

Wyrażenie „zamieszkujący ruiny te” wyjaśnia Wojciech Pikor. Jest przekonany, że wraz z nadzieją na zakończenie niewoli babilońskiej wzrastało także zainteresowanie wygnańców losom posiadłości pozostawionych w Judzie. Te zostały zawłaszczane przez „zamieszkujących ruiny”, ale również tereny na południe od Jerozolimy zajęli Edomici²¹.

Daniel Isaac Block zwraca uwagę, że Abraham miał niewielką ilość ziemi na Hebronie, zakupioną na własność od Hetytów (Rdz 23)²².

2.3. Część 2. urywek 2.

Termin „dlatego” oznacza przejście z relacji o postawie mieszkańców do krytyki ich zachowania²³. Zatem jest to zmiana tematu. Urywek ma 3 segmenty: pierwszy jest dwuczłonowy, następne – trójczłonowe.

²⁵ Dłatego mów do nich:

Tak mówi **Pan,**

JHWH:

¹⁷ אַדָמָה (*adama*) – „ziemia”, „kraj”, „terytorium”, „kraina”, „cały obszar zamieszkały ziemi” Strong, 18; „gleba”, „ziemia uprawna”; „ziemia posiadana” Ludwig Koehler, Walter Baumgartner, Johann Jakob Stamm. 2013². *Wielki słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu*. Red. Przemysław Dec. Tłum. Karol Madaj. T. 1: Słownik hebrajsko-polski א-ט. (Prymasowska Seria Biblijna). Warszawa: Vocatio, 1516.

¹⁸ אֶרֶץ (*erec*) – „ziemia jako planeta i jej mieszkańcy”; „grunt”, „gleba”, „powierzchnia ziemi”; „kraj”, „obszar”, „terytorium plemienne”; „ziemia Izraela” Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 105.

¹⁹ To jest jedyne miejsce w Księdze Ezechiela, gdzie imię tego patriarchy jest wymienione.

²⁰ Ezechiel zamierzał wskazać, że nie tyle ilość, ile jakość duchowa rozsądza o dziedziczeniu ziemi. Józef Homerski. 2013. *Księga Ezechiela*. (Pismo Święte Starego Testamentu 11/1). Poznań: Pallottinum, 240.

²¹ Por. Pikor. 2013. *Rola ziemi w przymierzu Boga z Izraelem*, 221–222; Edom, górzysta kraina na południowy wschód od Morza Martwego ciągnąca się do Elat nad zatoką Akaba Pius Czesław Bosak. 2016. *Leksykon wszystkich miejsc biblijnych*. Kraków: Petrus, 262–266.

²² Daniel I. Block. 1997. *The Book of Ezekiel, Chapters 25–48*. (New International Commentary on the Old Testament). Grand Rapids, MI: Eerdmans, 260.

²³ Jasiński. 2020. *Nowy Komentarz. Ez 31–35*, 8:294.

Na <u>krew</u> , i <u>krew</u> a ziemię	(którą) <i>spożywacie</i> , <i>przelewacie</i> , <i>odziedziczycie?</i>	i oczy wasze	<i>podnosicie</i>	do bożków waszych,
²⁶ <i>Trwacie</i> i każdy a ziemię	na mieczu waszym, żonę <i>odziedziczycie?</i> ם	blźniego swego	<i>czynicie</i>	obrzydliwość <i>plugawicie</i> ,

Terminy: „mówi”/„mówi” w BH są reprezentowane przez to samo słowo: אָמַר (*amar*) „mówić”, „przemawiać”, „wypowiadać”²⁴. Oba są w odmianie Qal; pierwszy w *imperfectum*, drugi w *perfectum*. Są też dwa synonimiczne określenia Boga: „Pan” oraz „JHWH”. Także powtórzony jest termin „krew”.

Wyrażenie: „Na krew, którą spożywacie” w BH jest zapisane jako: עַל-הַדָּם תֹּאכְלוּ. Można też tłumaczyć jako: „nad krwią spożywacie”, a to może podpowiadać czynności magiczne²⁵.

Drugi segment zawiera 4 czasowniki: „spożywać”²⁶, „podnosić”, „przelewać” oraz „dziedziczyć”. Ten ostatni termin pochodzi od שָׂרַף (*jarasz*): „zabrać”, „wytłuszczyć”, „objąć w posiadanie”, „odziedziczyć”; tu w Qal: „objąć w posiadanie”, „odziedziczyć”²⁷.

W trzecim segmentcie występują 4 czasowniki: „trwać”, „czynić”, „plugawić” oraz „dziedziczyć”. Jest też 6 rzeczowników: „miecz”, „obrzydliwość”, „żona”, „bliźni”, a także „ziemia”. Dodatkowy rzeczownik jest w wyrażeniu „i każdy” (וְאִישׁוֹ – *we-isz*); dosłownie: „i mąż”, też: „męczyzna”, „człowiek”, „ludzkość”, „ktokolwiek”, „każdy”²⁸.

2.4. Część 3. urywek 1.

Nowa jednostka literacka rozpoczyna się formułą słowa. Urywek ma 3 segmenty: skrajne są dwuczłonowe, środkowy – trójczłonowy.

²⁴ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 77.

²⁵ Por. Horace D. Hummel. 2007. *Ezekiel 21–48*. (Concordia Commentary). Saint Louis: Concordia, 980.

²⁶ Czytelny zakaz: „Nie będziecie jeść niczego z krwią” (Kpł 19,26).

²⁷ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 475.

²⁸ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 53.

²⁷ Tak <i>mów</i>	do nich:		
Tak <i>mówi</i>	Pan,	JHWH:	Żyję Ja
na pewno, a <u>który</u> dla zwierzęcia	<u>którzy</u> (będą) (będzie) NA POWIERZCHNI wydam go	w ruinach	z powodu miecza padną, pola aby pożreć go.
A <u>którzy</u> z powodu zarazy	(będą) w warowniach umrą.		i w jaskiniach

W pierwszym segmencie tak samo jak w w. 25, terminy: „mów” i „mówi” w BH są wyrażone tym samym słowem i taką samą odmianą. Dodatkowo występują 3 określenia Boga: „Pan”, „JHWH” oraz „Ja” z dookreśleniem „żyję”²⁹. Jest to niezwykle uroczysta formuła przysięgi. Po niej dalsza wypowiedź nabiera szczególnej powagi³⁰. Tworzy to paralelizm antytetyczny dla tego, co czeka Izraelitów: „padną”, zostaną „pożarci” albo wprost „umrą”. Wszystkie oznaczają śmierć.

W drugim segmencie wyrażenie „na pewno”, choć reprezentowane w BH jako אִם-לֹא (*im-lo*), dosłownie „ponieważ nie”, w języku polskim oznacza „na pewno”. Kolejny termin „którzy” (też „który”) występuje w segmencie 3 razy. Wyrażenie: „na powierzchni” w BH jest reprezentowane przez פָּנִים (*panim*); oznacza: „twarz”, „oblicze”; „obecność”, „osoba”; „powierzchnia (ziemi)”³¹. To samo słowo występuje w w. 31b w wyrażeniu „przed obliczem twoim”.

Też są 3 przyczyny śmierci: „miecz”, „zwierzę” i „zaraza”. Również są wskazane 4 miejsca, w których nastąpi zniszczenie: „ruiny”, „pole”, „warownie” i „jaskinie”.

2.5. Część 3. urywek 2.

Następuje zmiana tematu. Dotychczas dotyczyło to Izraelitów, teraz groźby są kierowane do ziemi Izraela. Urywek ma 2 segmenty; oba trójczłonowe.

²⁸ I uczynię	ziemię	pustkowiec	i spustoszeniem.
I ustanie	wspaniałość	potęgi jej.	
I opustoszeją	góry	Izraela.	Brak przechodzącego.

²⁹ Przekład BT V: „Na moje życie! – Ci, którzy są w ruinach, mają paść od miecza”.

³⁰ Por. przyp. 157 Jasiński. 2020. *Nowy Komentarz. Ez 31–35*, 8:297.

³¹ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 876.

²⁹ I poznają, gdy uczynię z powodu	że Ja (jestem) ziemię wszystkich obrzydliwości ich,	JHWH , <i>pustkowie</i> i <i>spustoszeniem</i>	które popełnili. ם
---	---	---	--------------------

W urywku występują 2 nazwy własne: „Izrael” i imię Boga. Tworzy to paralelizm antytetyczny (Bóg i ludzie). Zwracają uwagę niemal identyczne wersy: 28a oraz 29b. W obu wersach powtarzają się terminy: „pustkowie” (הַמְּמָה – *szemama*) „zniszczenie”, „zmarowanie”, „spustoszenie”³² oraz „spustoszenie” (הַמְּשָׁמָה – *meszamma*), „zniszczenie”, „groza”; „miejsce odludne”, „pustynia”; w BH jest 7 wystąpień, w tym 5 w Ez (Ez 5,15; 6,14; 33,28.29; 35,3)³³. Tworzą one paralelizm synonimiczny.

Termin „wspaniałość” w BH to גִּישָׁה (*geon*) – „wywyższenie”, „majestat”, „duma”, ale także „arogancja”, „buta”³⁴. Wyrażenia „wspaniałość potęgi jej” (w. 28b) i „wszystkich obrzydliwości ich” (w. 29c) są przeciwieństwem, tworzą paralelizm antytetyczny. Jest też wyrażenie: „brak przechodzącego”. A.S. Jasiński przekłada jako „nie będzie przechodnia”³⁵.

Urywek rozpoczyna (w. 28a) wyrażenie „i uczynię” (od נתַן *natan*; „dać”, „położyć”, „postawić”; w Qal m.in. „odpłacać się komu”)³⁶, które jest powtórzone w w. 29b. Końcowy termin ostatniego członu to „popełnili”³⁷. Lawrence Boadt w streszczeniu ww. 23-29 wskazuje na zależności w innych rozdziałach³⁸.

2.6. Część 4. urywek 1.

Zaczyna się nowa jednostka literacka. Teraz Bóg zwraca się bezpośrednio do proroka. Urywek ma 3 segmenty. Pierwszy i trzeci trójczłonowe, drugi – dwuczłonowy.

³² Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 1098.

³³ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 666.

³⁴ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 1353.

³⁵ Jasiński. 2020. *Nowy Komentarz. Ez 31–35*, 8:299 BT V: „nikt tamtędy nie będzie przechodził”.

³⁶ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 734.

³⁷ W przekładzie Cyłkowa jest „spełnili” Izaak Cyłkow. 2010. *Księga Ezechiela* אֵלֶּיךָ. Kraków: Austeria Klezmerhojs, 191.

³⁸ Ez 33,23-29 podsumowuje kluczowe zarzuty podniesione przeciwko Izraelitom w Ez 5 i Ez 6 (i inne miejsca) dotyczące bałwochwaltwa i popełniania obrzydliwości na górach Izraela. „Miecz” i „zaraza” są echem z 5,12.16-17; 6,11-12; „obrzydliwości” pojawiają się w 5,9; 6,9.11; a „ziemia” jako „spustoszenie” i „pustkowie” w 33,29 cytuje z 6,14. Lawrence Boadt. 1990. „The Function of the Salvation Oracles in Ezekiel 33 to 37”. *Hebrew Annual Review* 12: 7.

³⁰ A ty, <u>synowie</u> obok	<u>synu</u> człowieczy, ludu twójego murów	<i>mówiący</i> między sobą i bramach	z powodu ciebie domów;
i <i>powie</i> <u>jeden</u> każdy	(do) <u>drugiego</u> , (do) brata swego,	<i>mówiąc</i> :	
Pójdźcie, proszę, jakie (jest) wychodzące	i POSŁUCHAJCIE, <i>słowo</i> , od	JHWH.	

Tekst zaczyna się adresem: „synu człowieczy”. W kolejnym członie występuje „synowie” to ten sam termin: בֶּן; l. poj. (*ben*) i l. mn. (*bene*).

Terminy: „mówiący” („między sobą”; w. 30b), „powie” („jeden do drugiego”; w. 30d) oraz „słowo” („wychodzące”; w. 30g) pochodzą od דָּבַר (*dabar*; „mówić”, „oznajmiać”, „rozmawiać”)³⁹. Termin „mówiąc” (w. 30e) pochodzi od אָמַר (*amar*; „mówić”, „przemawiać”, „wypowiadać”)⁴⁰. Są to terminy bliskoznaczne. Zwrot: „i powie jeden do drugiego” w BH jest: וְדַבֵּר יְהוָה אֶת־אֶחָד (dosł.: „i powie jeden do jednego”). Pierwsze „jeden” to חָד (*chad*) – „jeden” (liczba), „ten sam”, „pojedynczy”, „pierwszy”⁴¹. Drugie wyrażenie: „do drugiego” ma użyty termin עֶחָד (*echad*) i oznacza: „jeden” (liczba), „każdy”, „pewien”, „jakiś”, ale też „kolejny”, „jeden po drugim”, „jeden za drugim”⁴². Wyrażenie to zawiera terminy bliskoznaczne i tworzy paralelizm synonimiczny.

Termin „posłuchajcie” pochodzi od שָׁמַע (*szama*). Oznacza on: „słyszeć”, „słuchać”, ale też „być posłusznym”; tu: w Qal: „słyszeć”, „rozumieć”, „posłuchać”, ale też „spełnić prośbę”, „zgodzić się”, „okazać posłuszeństwo”⁴³. Kolejne wystąpienie tego słowa jest w w. 31c.

2.7. Część 4. urywek 2.

Urywek ma 3 segmenty, pierwszy jest trójczłonowy, kolejne – dwuczłonowe.

³⁹ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 228.

⁴⁰ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 559.

⁴¹ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 312.

⁴² Ten termin występuje przede wszystkim w Pwt 6,4: „Słuchaj, Izraelu, Pan jest naszym Bogiem – Panem jedynym”. Został też użyty w Rdz 2,24: „Dlatego to mężczyzna opuszcza ojca swego i matkę swoją i łączy się ze swą żoną tak ściśle, że stają się jednym ciałem”; Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 36.

⁴³ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 1099.

³¹ I przychodzą i siadają i SŁUCHAJĄ	do ciebie , PRZED OBLICZEM TWOIM , słów twoich ,	jak mieszkający lud Mój,	lud
I ich gdyż	nie czynią , ZMYŚLOWOŚĆ	jest w <i>ustach ich</i> .	
Oni za	czynią , zyskiem ich,	<i>serce ich</i>	idzie.

Wyrażenia: „ciebie” „twoim” i „twoich” tworzą rytm: *’élekā, lāpānekā, dābārekā*. Zaimki w języku polskim nie oddają tego rytmu, stąd w tym miejscu zastosowano transliterację. Termin „mieszkający” pochodzi od **יָשָׁב** (*yashab*) i oznacza: „mieszkać”, „pozostawać”, „siedzieć”; w Qal: „siedzieć”, „pozostawać”, „mieszkać”⁴⁴. Pierwszy termin: „przychodzą” wywodzi się od **בָּאוּ** (*bo*); tu w Qal: „wchodzić”, „wkraczać”, „przychodzić”⁴⁵.

Dwa razy występuje termin „lud” (wcześniej był w w. 30b). W BH słowo to reprezentowane jest przez termin **אָמ** (*am*), który oznacza: „naród”, „lud”⁴⁶. W w. 31b jest wyrażenie „przed obliczem twoim”, to samo słowo było w w. 27d („będzie na powierzchni”).

Wyrażenia: „słuchają” (od **שָׁמַע**; *szama*) „słów” (w. 31c) oraz „ale ich nie czynią” (w. 31d) tworzą paralelizm antytetyczny. „Słuchanie” (**שָׁמַע**) zakłada też posłuszeństwo usłyszonym słowom. W. 31def jest zaprzeczeniem posłuszeństwa. W w. 31f mówili do siebie Izraelici: „Pójdźcie, proszę i posłuchajcie (słów Boga)”. To było wezwanie do słuchania, ale jednocześnie do posłuszeństwa.

Termin „zmysłowość” („jest w ustach ich”; w. 31e) w BH reprezentuje słowo: **אָגַב** *agab*, „miłość zmysłowa”⁴⁷. Ten sam termin występuje w w. 32a.

2.9. Część 4. urywek 3.

Urywek ma 3 segmenty dwuczłonowe.

⁴⁴ Strong, 475–476; termin ten sprawia trudności, np. u Rumianka: „jak wejście ludu”, Rumianek. 2008. Księga Ezechiela, 1327; u Jasińskiego: „jak przychodzący lud”, Jasiński. 2020. *Nowy Komentarz. Ez 31–35*, 8:313; u Cyilkowa: „jak się schodzi tłum”, Cyilkow. 2010. *Księga Ezechiela*, 193; BT V: „jak na zebranie ludowe”.

⁴⁵ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 126.

⁴⁶ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 814.

⁴⁷ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 774.

³² I oto ty (jesteś) (śpiewana) <i>pięknym</i>	dla nich <u>głosem</u>	jak pieśń i <u>dobrym graniem</u>	ZMYSŁOWA, na instrumencie strunowym.
I słuchają i czynią	słowa twoje, bez nich	sobie.	
³³ I gdy przyjdzie i poznają,	że	prorok	– oto przychodzi , był pośród nich. ם

W tym urywku Ezechiel jest porównany do „pieśni zmysłowej” (אָגאַב *agab*, „miłość zmysłowa”). Jest ona „śpiewana pięknym głosem” oraz grana „dobrym graniem”. Terminy „piękny” i „dobry” tworzą paralelizm synonimiczny. Wyrażenia: „głos” i „instrument” (strunowy, np. cytra) tworzą paralelizm antyetyczny, ale wyrażają całość doznań dźwiękowych (głos + instrument). Powtarza się motyw „słuchania” i „ignorowania” słów.

Badany tekst kończy się formułą poznania, ale niezwykłą. Zazwyczaj w Księdze Ezechiela są formuły poznania wszechmocy Boga. Tu jednak jest nawiązanie do początków misji proroka: „A oni czy będą słuchali, czy zaprzestaną, ponieważ są oni domem buntowniczym, i poznają, że prorok jest wśród nich” (Ez 2,5)⁴⁸. Lawrence Boadt twierdzi, że w. 32 reprezentuje unikalny fragment w pismach prorockich, w którym prorok jest porównywany do śpiewaka pieśni miłosnych, które będą kołysać serca słuchaczy⁴⁹.

3. Analiza oddolna – struktury w badanym tekście

W analizowanym passusie można odkryć, że jest napisanych w strukturach. Są one widoczne w paragrafach zakończonych przez masoretów literą ם, albo w dłuższych jednostkach tekstu zakończonych literą ם.

3.1. Struktura zawarta w Ez 33,21-22

Tekst zaczyna się datą od początku niewoli króla Jojakina i Ezechiela.

⁴⁸ Por. Herrie F. van Rooy. 2012. „Esegiël 33 as Wentelpunt in Die Boek van Esegieël [Ezekiel 33 as Pivotal Point in the Book of Ezekiel]”. *Die Skriflig/In Luce Verbi*. 46 (1): 6, <https://doi.org/10.4102/ids.v46i1.51>; przekład za: Andrzej Sebastian Jasiński. 2017. *Księga Proroka Ezechiela. Nowy komentarz. Ez 1–5*, T. 1 (Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego), 121.

⁴⁹ Por. Lawrence Boadt. 1990. „The Function of the Salvation Oracles in Ezekiel 33 to 37”. *Hebrew Annual Review* 12: 7.

²¹ I stało się w dwunastym roku, w dziesiątym (miesiącu), w piątym (dniu) miesiąca uprowadzenia naszego.

A	przyszedł do mnie zbieg z Jerozolimy, <i>mówiąc</i> :
B	<i>Zostało zdobyte to miasto.</i>
C	²² <u>I ręka JHWH była nade mną</u>
A'	w wieczór przed przyjściem zbiega .
B'	I otworzył usta moje, gdy przyszedł do mnie w rano.
C'	I otworzył usta moje, i <u>nie byłem niemym już więcej</u> . ▫

A, A' – określenia „przyszedł” oraz „przyjście” są paralelizmem synonimicznym; termin „zbieg” jest powtórzony; B, B' – „zostało zdobyte to miasto” oraz „otworzył usta moje” (paralelizm syntetyczny, przyczyna i skutek); C, C' – „I ręka JHWH była nade mną” oraz „i nie byłem niemym już” tworzą paralelizm syntetyczny (przyczyna i skutek).

Jest to struktura paralelna o kompozycji równoległej.

3.2. Struktura zawarta w Ez 33,23-24

A	²³ I stało się słowo JHWH do mnie, mówiąc :
B	²⁴ <i>Synu człowieczy,</i>
C	<u>zamieszkujący ruiny</u> te na ziemi Izraela,
A'	(są) mówiący, mówiąc :
B'	Jeden był Abraham i odziedziczył ziemię
C'	a <u>my (jesteśmy) liczni</u> . Dla nas dana jest ziemia dla posiadania . ▫

A, A' – w obu występuje ten sam termin: „mówiąc” (paralelizm synonimiczny); B, B' – wyrażenie „synu człowieczy” (dotyczy Ezechiela) oraz nazwa własna „Abraham” (paralelizm antytetyczny); C, C' – wyrażenie „zamieszkujący ruiny te” dotyczy tych, którzy pozostali w Jerozolimie, „my jesteśmy liczni” dotyczy wygnanych do Babilonii (paralelizm antytetyczny); powtarza się termin „ziemia”, jednak w w. 24b jest mowa o „ruinach”, a w w. 24e o „posiadaniu” (nie chodziło o posiadanie ruin, ale ziemi żyznej do rozwoju), tworzy to paralelizm antytetyczny;

Jest to struktura paralelna o kompozycji równoległej.

3.3. Struktura zawarta w Ez 33,25-26

A	²⁵ Dlatego powiedz do nich:
B	<u>Tak mówi Pan, JHWH:</u>
C	Na KREW, (którą) spożywacie, i oczy wasze podnosicie do bożków waszych,
D	i KREW PRZELEWACIE,
A'	a ziemię odziedziczycie?
B'	²⁶ <u>Trwacie na mieczu waszym, czynicie obrzydliwość</u>
C'	i każdy żonę bliźniego swego plugawicie,
D'	a ZIEMIĘ ODZIEDZICZYCIE? ɔ

A, A' – „powiedz do nich” oraz „a ziemię odziedziczycie?”, (paralelizm syntetyczny) skutek (A), przyczyna (A'); B, B' – „Tak mówi Pan, JHWH” oraz „Trwacie na mieczu waszym, czynicie obrzydliwość”, (paralelizm syntetyczny) skutek (B), przyczyna (B'); C, C' – „krew, którą spożywacie” i „oczy wasze podnosicie do bożków waszych” wobec „każdy żonę bliźniego swego plugawicie” (paralelizm synonimiczny); D, D' – „i krew przelewacie” (przyczyna) oraz „a ziemię odziedziczycie?” (oczekiwany skutek, którego nie będzie), paralelizm syntetyczny.

Jest to struktura paralelna o kompozycji równoległej.

3.4. Struktura zawarta w Ez 33,27-28

A	²⁷ Tak <u>powiesz do nich:</u>
B	Tak mówi Pan, JHWH: Żyję Ja
C	na pewno, którzy (będą) w ruinach z powodu miecza padną,
D	a który (będzie) NA POWIERZCHNI pola
E	dla zwierzęcia wydam go <u>aby pożreć go.</u>
F	A którzy (będą) w warowniach i w jaskiniach
G	z powodu zarazy umrą.
F'	²⁸ I uczynię ziemię pustkowiec i spustoszeniem.
E'	I <u>ustanie wspaniałość potęgi jej.</u>
D'	I opustoszeją góry Izraela. Brak przechodzącego.
C'	²⁹ I poznają, że Ja (jestem) JHWH,
B'	gdy uczynię ziemię pustkowiec i spustoszeniem
A'	z powodu wszystkich obrzydliwości ich, które popełnili. ɔ

A, A' – „Tak powiesz do nich” oraz „z powodu wszystkich obrzydliwości ich, które popełnili” (paralelizm syntetyczny: skutek i przyczyna); B, B' – „Tak mówi Pan, JHWH: Żyję Ja” i „gdy uczynię ziemię pustkowie i spustoszeniem” (paralelizm antytetyczny: życie i śmierć); C, C' – „na pewno, którzy (będą) w ruinach z powodu miecza padną” oraz „I poznają, że Ja (jestem) JHWH” (przyczyna i skutek, paralelizm syntetyczny); D, D' – „a który (będzie) na powierzchni pola” oraz „I opustoszeją góry Izraela. Brak przechodzącego” (przyczyna i skutek), paralelizm syntetyczny; E, E' – „zwierzęcia wydam go, aby pożreć go” i „I ustanie wspańiałość potęgi jej” (przyczyna i skutek; paralelizm syntetyczny); F, F' – „A którzy będą w warowniach i w jaskiniach” oraz „I uczynię ziemię pustkowie i spustoszeniem” (paralelizm syntetyczny); G, G' – centrum „z powodu zarazy umrą” (symboliczne opisanie zniszczeń spowodowanych obrzydliwościami wcześniej uczynionymi).

Jest to struktura paralelno-koncentryczna o kompozycji lustrzanej.

3.5. Struktura zawarta w Ez 33,30-33

A	³⁰ A ty, synu człowieczy,
B	synowie ludu twojego mówiący między sobą z powodu ciebie
C	obok murów i bramach domów;
D	i powie jeden (do) drugiego,
E	każdy (do) brata swego, mówiąc:
F	Pójdźcie proszę, i posłuchajcie,
G	jakie (jest) słowo, wychodzące od JHWH.
H	³¹ I przychodzą do ciebie, jak mieszkający lud
I	i siadają przed obliczem twoim, lud Mój,
J	I SŁUCHAJĄ SŁÓW TWOICH,
A'	I ich nie czynią,
B'	gdyż zmysłowość jest w ustach ich.
C'	Oni czynią,
D'	za zyskiem ich, serce ich idzie.
E'	³² I oto ty (jesteś) dla nich jak pieśń zmysłowa,
F'	(śpiewana) pięknym głosem i dobrym graniem na instrumencie strunowym.
G'	I słuchają słowa twoje,
H'	i czynią bez nich sobie.
I'	³³ I gdy przyjdzie – oto przychodzi,
J'	i poznają, że prorok był pośród nich. ◊

A, A' – „a ty, synu człowieczy” (zwrot do proroka) oraz „i ich nie czynią” (opis działań Izraelitów) paralelizm antytetyczny; B, B' – „synowie ludu twojego mówiący między sobą z powodu ciebie” i „gdyż zmysłowość jest w ustach ich” (paralelizm syntetyczny); C, C' – „obok murów i bramach domów” oraz „oni czynią” (paralelizm syntetyczny); D, D' – „i powie jeden do drugiego” i „za zyskiem ich, serce ich idzie”, (paralelizm syntetyczny); E, E' – „każdy do brata swego, mówiąc” oraz „i oto ty jesteś dla nich jak pieśń zmysłowa” (paralelizm syntetyczny); F, F' – „pójdźcie, proszę, i posłuchajcie” i „śpiewana pięknym głosem i dobrym graniem na instrumencie strunowym” (paralelizm syntetyczny); G, G' – „jakie jest słowo, wychodzące od JHWH” (pytanie o słowo od Boga), oraz „i słuchają słowa twoje” (słuchają słowa proroka, ale ich nie czynią) paralelizm antytetyczny; H, H' – „I przychodzą do ciebie, jak mieszkający lud” oraz „i czynią bez nich sobie” (paralelizm antytetyczny); I, I' – „i siadają przed obliczem twoim, lud Mój” i „i gdy przyjdzie – oto przychodzi” (paralelizm syntetyczny); J, J' – „i słuchają słów twoich” oraz „i poznają, że prorok był pośród nich”, mimo że słuchają, to tego nie czynią; jednak poznają, że wśród nich jest prorok (paralelizm syntetyczny).

Jest to struktura paralelna o kompozycji równoległej.

4. Analiza odgórna Ez 33,21-33

4.1. Struktura badanego tekstu

Podczas analizy oddolnej udało się odkryć, że w badanym tekście występują powtórzenia. Termin „ruiny” występuje w ww. 24b i 27c. Wyrażenie „dziedziczyć” występuje w ww.: 24d („Abraham odziedziczył”), 25e i 26c. Temu terminowi towarzyszą pytania retoryczne, w których są wymienione niegodziwości Izraelitów: „krew przelewacie, a ziemię odziedziczycie?” oraz „żonę bliźniego swego plugawicie, a ziemię odziedziczycie?”. Dodatkowo w w. 22 jest powtórzony zwrot: „I otworzył usta moje”. Drugie wystąpienie wydaje się ważne dla Ezechiela, ponieważ konsekwencją „otwarcia ust” było ustąpienie niemoty („i nie byłem niemym już”).

A	33,21-22	I otworzył usta moje, i nie byłem niemym już więcej	w. 22d
B	33,23-24	<u>zamieszkujący ruiny te</u> (הַרְבֵּה) na ziemi Izraela	w. 24b
C	33,25	krew przelewacie, a <u>ziemię</u> (הָאָרֶץ) <u>odziedziczycie?</u>	w. 25e
C'	33,26	żonę bliźniego swego plugawicie, a <u>ziemię</u> (הָאָרֶץ) <u>odziedziczycie?</u>	w. 26c

B'	33,27-29	<u>którzy będą w ruinach</u> (הָרָרָה) z powodu miecza padną	w. 27c
A'	33,30-33	i poznają, że prorok był pośród nich	w. 33b

A – prorok Ezechiel; B – ruiny Jerozolimy; C – dziedziczenie ziemi.
Jest to struktura paralelna o kompozycji lustrzanej.

W członach centralnych (C, C') powtarzają się terminy: „ziemia” oraz „dziedziczyć”. Jest to struktura o takim samym schemacie jak w Ez 24,1-14.

A	24,1-3a	I stało się słowo JHWH do mnie	w. 1a
B	24,3b-5	cały kawałek dobry, udziec i łopatkę; najlepszymi kośćmi napełnij	w. 4ab
C	24,6-8	Biada miastu krwi!	w. 6b
C'	24,9-10	Biada miastu krwi!	w. 9b
B'	24,11-13	A ustaw go na żarze pusty, aby rozgrzał się i rozżarzyła się miedź jego	w. 11abc
A'	24,14	Ja, JHWH, powiedziałem	w. 14a

Gdzie: A – JHWH przemawia; B – Przypowieść o kotle; C – Biada miastu krwi!⁵⁰

Tekst Ez 24,1-14 dotyczy grózb, które Bóg kieruje do Jerozolimy i jej mieszkańców. W członach centralnych (C, C') jest powtórzony zwrot: „Biada miastu krwi!”

Można strukturę badanego tekstu przedstawić na tle całości tekstu:

²¹ I stało się w dwunastym roku, w dziesiątym (miesiącu), w piątym (dniu) miesiąca uprowadzenia naszego, przyszedł do mnie zbieg z Jerozolimy, mówiąc: „Zostało zdobyte to miasto”. ²² I ręka JHWH była nade mną w wieczór przed przyjściem zbiega. I otworzył usta moje, gdy przyszedł do mnie w rano.

I otworzył usta moje, i nie byłem niemym już więcej. ɔ

²³ I stało się słowo JHWH do mnie, mówiąc: ²⁴ „Synu człowieczy, zamieszkujący ruiny te na ziemi Izraela, są mówiący, mówiąc: «Jeden był Abraham i odziedziczył ziemię a my (jesteśmy) liczni. Dla nas dana jest ziemia w posiadanie»”. ɔ

²⁵ Dlatego mów do nich: „Tak mówi Pan, JHWH: Na krew, (którą) spóżywacie, i oczy wasze podnosicie do bożków waszych,

i krew przelewacie, a ziemię odziedziczycie?

⁵⁰ Por. Jerzy Bosowski. 2021. „Kocioł Ezechiela (Ez 24,1-14) w świetle retoryki hebrajskiej”, Scriptura Sacra. 25: 79–80, <https://doi.org/10.25167/ScrS/3919>.

²⁶ Trwacie na mieczu waszym, czynicie obrzydliwość i każdy
żonę bliźniego swego plugawicie, a ziemię odziedziczycie?” ◊

²⁷ Tak powiesz do nich: „Tak mówi Pan, JHWH: Żyję Ja na pewno,
którzy będą w ruinach z powodu miecza padną,
 a który będzie na powierzchni pola dla zwierzęcia wydam go aby pożreć go.
 A którzy będą w warowniach i w jaskiniach z powodu zarazy umrą. ²⁸ I uczynię
 ziemię pustkowiec i spustoszeniem. I ustanie wspaniałość potęgi jej. I opusto-
 szają góry Izraela. Brak przechodzącego. ²⁹ I poznają, że Ja jestem JHWH, gdy
 uczynię ziemię pustkowiec i spustoszeniem z powodu wszystkich obrzydłości
 ich, które popełnili”. ◊

³⁰ A ty, synu człowieczy, synowie ludu twojego mówiący między sobą z powodu cie-
 bie obok murów i bramach domów; i powie jeden do drugiego, każdy do brata swego,
 mówiąc: Pójdźcie, proszę, i posłuchajcie, jakie jest słowo, wychodzące od JHWH.
³¹ I przychodzą do ciebie, jak mieszkający lud i siadają przed obliczem twoim, lud Mój,
 i słuchają słów twoich, I ich nie czynią, gdyż zmysłowość jest w ustach ich. Oni czynią,
 za zyskiem ich, serce ich idzie. ³² I oto ty jesteś dla nich jak pieśń zmysłowa, śpiewana
 pięknym głosem i dobrym graniem na integumencie strunowym. I słuchają słowa twoje,
 i czynią bez nich sobie. ³³ I gdy przyjdzie – oto przychodzi,
i poznają, że prorok był pośród nich. ◊

4.2. Systemy liczbowe

W Księdze Ezechiela wizje odrodzenia teokracji w nowej rzeczywistości wska-
 zują na początki pojawiającej się nowej formy literackiej, zwanej apokaliptyką⁵¹.
 W tym gatunku mają znaczenie symbole, także symbolika liczb. Liczba „siedem”
 pośród wszystkich liczb o znaczeniu symbolicznym jest w Biblii najważniejsza.
 Jest to liczba, która wyraża zakończenie dzieła stworzenia przez Boga (Rdz 2,2).
 Wyraża doskonałość, całość, pełnię i pewność⁵².

Nazwy własne: JHWH – 6 razy; Izrael – 2 razy; Abraham – 1 raz; Jerozolima –
 1 raz.

Pozostałe terminy występujące wiele razy:

- 9 razy „słowo” (אָמַר; *amar*): ww. 21, 23 × 3, 25 × 2; 27 × 2, 30;
- 7 razy „ziemia”: 1 raz אָדָמָה; *adama* (w. 23) + 6 razy אָרֶץ; *erec*: ww. 24 × 2,
25.26.28.29;
- 6 niegodziwych czynności: „spożywanie krwi”, „podnoszenie oczu do
 bożków”, „przelewanie krwi”(w. 25) oraz „trwanie na mieczu”, „czynienie
 obrzydłości” i „plugawienie żony bliźniego swego” (w. 26);
- 4 razy „mówić” „powiedzieć” (דָּבַר; *dabar*): ww. 23, 31 × 2, 32;

⁵¹ 2013. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu: najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem.* (Biblia dla Rodziny). Częstochowa: Edycja Świętego Pawła, 1847.

⁵² Janusz Czerski. 2018. *Apokalipsa Świętego Jana. Wstęp i komentarz. Cz. I. Ap 1–3.* Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego UO, 63.

- 3 razy „przed obliczem”, „na obliczu” (פָּנִים; *panim/pane*): ww. 22.27.30;
- 3 razy „dziedziczenie” (יָרַשׁ; *jarasz* albo *jaresz*): ww. 23.25.26;
- 2 razy „ruiny” (חֲרָבָה; *chorbah*): ww. 23.27;
- 2 razy „otworzył” (פָּתַח; *patach*): ww. 22 (2 razy).

Być może jest to informacja dodatkowa dla czytelników, skoro termin „ziemia” występuje 7 razy, a oznacza „pełnię”, „całość”, wskazuje na główną troskę Izraelitów w niewoli babilońskiej. Przeciwstawiona jest jej liczba „6” (brak pełni). Ilość niegodziwych czynów była wielka, choć nie wypełniała całości.

5. Interpretacja teologiczna

5.1. Powiązania w Księdze Ezechiela

Badany tekst ma odniesienia zarówno do Ez 24, jak i Ez 2. Inkluzją, która spina strukturę (w analizie odgórnjej), a tym samym cały badany tekst, są 2 niezwykle wyrażenia. Pierwsze to „I otworzył usta moje i nie byłem niemym już”.

To wydarzenie było zapowiedziane już w Ez 24,25-27: „A ty, synu człowieczy, czyż nie w dniu, kiedy zabiorę od nich ochronę ich, radość, ozdobę ich, rozkosz oczu ich i tęsknotę duszy ich, synów ich i córki ich?⁵³ W dniu tym przyjdzie uciekinier do ciebie dla powiadomienia uszów. W dniu tym otworzą się usta twoje. Z uciekinierem także będziesz rozmawiał i nie będziesz niemy więcej. I będziesz dla nich znakiem, i poznają, że Ja (jestem) JHWH”⁵⁴.

„Otwarcie ust” występujące w Ez 24 i Ez 33 jest inkluzją, która niejako przerzuca pomost ponad wyroczniami wobec innych narodów (Ez 25–32). Ez 24 to ostatni rozdział z wyroczniami przeciw Izraelowi. W Ez 33 rozpoczyna się odnowa Izraela.

Natomiast drugie wyrażenie to niezwykle formuła poznania: „i poznają, że prorok był pośród nich”. Zazwyczaj formuły poznania dotyczą Boga i Jego wszechmocy. To „poznanie proroka” jest zapowiedziane na początku Księgi Ezechiela: „A oni, czy będą służyć, czy też zaprzestaną – są bowiem ludem opornym – przecież będą wiedzieli, że prorok jest wśród nich” (Ez 2,5; BT V).

⁵³ „Zabiorę od nich ochronę ich, radość, ozdobę ich, rozkosz oczu ich i tęsknotę duszy ich, synów ich i córki ich” to jest opis tego, co się stanie po zburzeniu świątyni Jerozolimskiej przez wojska Nabuchodonozora II 587 p.n.e., por. Jr 52,13.

⁵⁴ Por. Jerzy Bosowski. 2021. „Brak żałoby po śmierci żony proroka Ezechiela (Ez 24,15-27) w świetle retoryki hebrajskiej”. *Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego* 41 (2): 47, <https://doi.org/10.25167/sth.4213>.

Kolejnym wyrażeniem, które ma odniesienia do wcześniejszych rozdziałów Księgi Ezechiela, to „Ezechiel będzie znakiem (תּוֹפֵת; *mofet*)”. תּוֹפֵת – „znak”, „cud”, „zapowiedź”⁵⁵. W Ez 24 występuje też wcześniej w w. 24: „Ezechiel będzie dla was znakiem. To, co on uczynił, będziecie i wy czynili, gdy to nastąpi. I poznacie, że Ja jestem Pan” (Ez 24,24). Ten termin występuje też w Ez 4, gdy Ezechiel, na polecenie Boga, wykonuje czynności symboliczne: „Potem weź sobie patelnię żelazną i uczynj z niej jakby mur żelazny pomiędzy sobą a miastem, i skieruj wzrok swój na nie, tak jakby było obleżone i jakbyś ty je oblegał. To będzie znakiem dla domu Izraela” (Ez 4,3; BT V)⁵⁶.

Termin „znak” jest jednocześnie inkluzją, która spina publiczną działalność Ezechiela wobec Izraela w części destrukcyjnej Księgi.

5.2. Daty w Księdze Ezechiela

Księga Ezechiela jest wyjątkowa na tle innych ksiąg prorockich. Zawiera aż 14 dat. Oto miejsca ich wystąpienia: Ez 1,1; Ez 3,15-16 („po siedmiu dniach” Ezechiel był niemy przez 7 dni; po tym czasie został powołany pierwszy raz na stróża domu Izraela; do pierwszej daty trzeba dodać 8 dni [jeden dzień wizji + 7 dni niemówienia]); Ez 8,1 (wizja sprofanowanej świątyni); Ez 20,1 (historia niewierności Izraela); Ez 24,1-2 (rozpoczęcie oblężenia Jerozolimy); Ez 26,1-3 (wyrocznia przeciw Tyrowi); Ez 29,1-2 (1. wyrocznia przeciw Egipcjowi); Ez 29,17-18 (2. wyrocznia przeciw Egipcjowi); Ez 30,20-21 (3. wyrocznia przeciw Egipcjowi); Ez 31,1-2 (4. wyrocznia przeciw Egipcjowi); Ez 32,1-2 (5. wyrocznia przeciw Egipcjowi); Ez 32,17-18 (6. wyrocznia przeciw Egipcjowi); Ez 33,21 (informacja o zdobytej Jerozolimie); Ez 40,1-2 (wizja nowego miasta i nowej świątyni).

Tekst podany badaniu rozpoczyna się datą. Nie jest to zwykła data, ponieważ zawiera wątek biograficzny („od uprowadzenia naszego”). Tylko dwie daty mają odniesienie do deportacji do Babilonii:

Ez 1,1-2: „Działo się to roku trzydziestego, dnia piątego, czwartego miesiąca, gdy się znajdowałem wśród zesłańców nad rzeką Kebar. Otworzyły się niebiosa i doświadczyłem widzenia Bożego. Piątego dnia miesiąca – rok to był piąty od uprowadzenia do niewoli króla Jojakina”.

⁵⁵ Strong. 2017. *Hebrajsko-polski słownik*, 574.

⁵⁶ Więcej: Andrzej Sebastian Jasiński. 2014. Dwa znaki (*mofet*) Ezechiela (Ez 12,1-16; 24,24-27). W *W trosce o kulturę logiczną: prace dedykowane księdzu profesorowi Józefowi Herbutowi z okazji osiemdziesiątej rocznicy urodzin*. Red. Kazimierz Wolsza. (Opolska Biblioteka Teologiczna 140), 229–247. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.

Ez 33,21: „W jedenastym roku od uprowadzenia naszego, w dziesiątym miesiącu, piątego dnia tego miesiąca, przybył do mnie zbieg z Jerozolimy z doniesieniem: «Miasto jest zdobyte»” (BT V).

Takie wzmianki autobiograficzne są istotne. Jednocześnie pierwsza data (Ez 1,1-2) rozpoczyna Księgę Ezechiela i jest jego powołaniem na proroka. To jedyny prorok, który został powołany na wygnaniu, tam działał, głosił słowo Boga Izraela, upominał współbraci w niewoli, zapowiedział wyjście z niewoli, ale jej nie doczekał. Zmarł na wygnaniu⁵⁷.

Druga data z informacją biograficzną (Ez 33,21) rozpoczyna *pars construens* Księgi. To odnowa Izraela.

Warto też zwrócić uwagę, że dla Ezechiela Jerozolima była ważnym miastem. Był synem Buziego kapłana (por. Ez 1,3). Prawdopodobnie też był kapłanem (קֹהֵן *kohen*). Możliwe, że wychowywał się w środowisku świątynnym. Podczas wizji sprofanowanej świątyni (Ez 8; też rozdział rozpoczyna się datą) rozpoznał wśród „siedemdziesięciu mężów spośród starszyzny izraelskiej” tych, którzy profanowali dom Boga Izraela. Rozpoznał też Jaazaniasza, syna Szafana (Ez 8,11). To była wizja, Ezechiel był na wygnaniu („przebywałem w moim domu, a starsi Judy siedzieli przede mną, spoczęła tam na mnie ręka Pana Boga”; Ez 8,1). W tej wizji rozpoznał przywódcę profanujących. Prawdopodobnie znał go z czasów, kiedy mieszkał w Jerozolimie⁵⁸.

Mimo że przebywał na wygnaniu, Jerozolima była w jego sercu. Dlatego w Ez 24 (ostatni rozdział z groźbami wobec Izraela) też jest data. Po niej Bóg mówi do proroka: „Synu człowieczy, zapisz sobie datę dzisiejszą, tego właśnie dnia, bo król babiloński w tym dniu właśnie oblegał Jerozolimę” (Ez 24,2; BT V). W BH w tym wersie występuje 3 razy termin „dzień” (יֹמִים; *jom*) i za każdym razem z rodzajnikiem יֹמֵיךָ (*ha-jom*): „ten dzień”, „ów dzień”. To był dla Ezechiela bardzo ważny dzień, ponieważ Bóg poinformował proroka, że rozpoczęło się oblężenie Jerozolimy. Badany tekst zaczyna się datą i to człowiek („zbieg”) przekazał wiadomość: „Miasto jest zdobyte”. Podobno nadzieja umiera ostatnia, ale po tej informacji nadzieja na ocalenie Jerozolimy umarła. Jednak Bóg stale go wspierał: „spoczęła na mnie ręka Pańska” i Ezechiel (imię oznacza: „Bóg umacnia”) został obdarowany: „i otworzyła mi usta rano, moje usta otwarły się i nie byłem już niemy” (Ez 33,22; BT V).

⁵⁷ Prawdopodobny grób Ezechiela znajduje się w Al-Kifl w Iraku „Grób Ezechiela”. *Wikipedia, wolna encyklopedia*. 2024, https://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Gr%C3%B3b_Ezechiela&oldid=72885000.

⁵⁸ Por. Bosowski. 2021. Sprofanowana świątynia.

5.3. Abraham

Abraham (hebr. אַבְרָהָם; gr. Ἀβραάμ) „kochający ojciec” w Księdze Ezechiela występuje tylko raz. Jest uznawany za ojca wiary w judaizmie, chrześcijaństwie i islamie. W ST jest 159 wystąpień. W NT 69 razy.

Już w pierwszej Ewangelii jest na samym początku: „Rodowód Jezusa Chrystusa, syna Dawida, syna Abrahama” (Mt 1,1).

W Ewangelii Łukasza termin ten występuje np. w „Przypowieści o Łazarzu” (16,19-31): „Lecz Abraham odparł: Mają Mojżesza i Proroków, niechże ich słuchają!” (16,29)⁵⁹.

Natomiast Jan Ewangelista wykorzystuje postać Abrahama w dyskusji Jezusa z faryzeuszami.

Najpierw faryzeusze powołują się na Abrahama, jako swojego ojca: „W odpowiedzi rzekli do Niego: Ojcem naszym jest Abraham. Rzekł do nich Jezus: Gdybyście byli dziećmi Abrahama, to dokonywalibyście czynów Abrahama. Teraz usiłujecie Mnie zabić, człowieka, który wam powiedział prawdę usłyszaną u Boga. Tego Abraham nie czynił” (J 8,39-40).

Następuje poważny zarzut wobec Jezusa: „Rzekli do Niego Żydzi: Teraz wiemy, że jesteś opętany. Abraham umarł i prorocy – a ty mówisz: Jeśli ktoś zachowa moją naukę, ten śmierci nie zazna na wieki” (J 8,52).

W odpowiedzi Jezus powołuje się na swoją znajomość z Abrahamem i jego radość: „Abraham, ojciec wasz, rozradował się z tego, że ujrzał mój dzień – ujrzał go i ucieszył się”.

Faryzeusze podejmują próbę podważenia autorytetu Jezusa: „Na to rzekli do Niego Żydzi: Pięćdziesięciu lat jeszcze nie masz, a Abrahama widziałeś?”

„Rzekł do nich Jezus: Zaprawdę, zaprawdę, powiadam wam: Zanim Abraham stał się, Ja Jestem” (J 8,56-58). Oczywiście ostatnie wyrażenie to „ἐγὼ εἶμι”.

To określenie ma swój kontekst. Kiedy Bóg przedstawiał się Mojżeszowi na pustyni: „Odpowiedział Bóg Mojżeszowi: Jestem, Który Jestem. I dodał: Tak powiesz synom Izraela: Jestem, posłał mnie do was” (Wj 3,14). W BH to imię Boga

⁵⁹ Słuchają” w tym miejscu w tekście greckim jest: ἀκουσάτωσαν, pochodzi od ἀκούω (akouó): „być obdarzonym zdolnością słyszenia, nie być głuchym”, „postrzegać za pomocą uszu to, co jest oznajmiane w naszej obecności”, „poznawać przez słuch”, „dowiadując się, poznawać”; także: „nakłaniać ucha do nauki bądź nauczyciela”, „rozważać”, „rozumieć”, „dostrzegać sens tego, co jest mówione” James Strong. 2015. *Grecko-polski słownik Stronga z lokalizacją słów greckich i kodami Popowskiego*. Tłum. Aleksandra Czwojdrak (Prymasowska Seria Biblijna 42). Warszawa: Vocatio, 30; „słyszeć”, „słuchać kogoś, czegoś”: 1) „zwracać uwagę na czyjeś słowa”, 2) „słuchać kogoś lub czegoś” w sensie „być posłusznym” Remigiusz Popowski. 1994¹. *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu: wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*. (Prymasowska Seria Biblijna). Warszawa: Vocatio, 18–19.

zapisane jest jako: אֱהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה (*ehje aszer ehje*). Uczni żydowscy, którzy tłumaczyli księgi hebrajskie na grekę, imię Boga przełożyli jako: ἐγώ εἰμι.

To był najpoważniejszy argument, na który Jezus się powołał. Powiedział wprost: „Jestem Bogiem”.

Przypomina to wypowiedzi występujące w badanym tekście: „Synu człowieczy, zamieszkujący ruiny te na ziemi Izraela, są mówiący, mówiąc: Jeden był Abraham i odziedziczył ziemię, a my jesteśmy liczni. Nam dana jest ziemia dla posiadania. Dlatego powiedz do nich: Tak mówi Pan, JHWH: Z powodu krwi, którą spożywacie, i oczy wasze podnosicie do bożków waszych, i krew przelewacie, a ziemię odziedziczycie? Trwacie na mieczu waszym, czynicie obrzydliwość i każdy żonę bliźniego swego plugawi, a ziemię odziedziczycie?” (Ez 33,24-26).

Abraham nie „spożywał krwi”. Nie „podnosił oczu do bożków”, nie „przelewał krwi” i nie „plugawił żony bliźniego swego”. Nie „trwał też na mieczu” i nie „czynił obrzydłości”. Po takich czynach oczekiwanie na dziedziczenie ziemi spotkało się w kolejnym wersie (27) ze zdecydowaną wypowiedzią Boga: „Tak powiesz do nich: Tak mówi Pan, JHWH: Żyję Ja”. Podobnie jak Jezus w tekście Jana, Bóg przedstawił siebie. U Ezechiela, po podniosłej prezentacji Boga, nastąpiły groźby.

5.4. Biblijne „słuchać”

Biblijny termin „słuchać” zarówno w tekście hebrajskim, jak i greckim zakłada konsekwentne posłuszeństwo usłyszанemu słowu. W Ewangelii Mateusza występują wyrażenia: „kto ma uszy, niechaj słucha” albo „kto ma uszy do słuchania niechaj...” (”). Przy okazji to jest przykład paralelizmu syntetycznego z NT: A – „kto ma uszy”, A’ – „niechaj słucha” (myśl zawarta w pierwszym członie ma rozwinięcie w drugim członie).

U Mt występuje 9 razy; Mk – 3 razy; Łk – 2 razy (8,8; 14,35: dosłownie).

Łukasz rozwija paralelizmy syntetyczne: A – „kto przychodzi do Mnie”, A’ – „słucha słów moich i wypełnia je” (6,47). To jest przykład konsekwencji słuchania.

„Lecz ten, kto usłyszał, a nie wypełnił, podobny jest do człowieka, który zbudował dom na ziemi bez fundamentu” (6,49). To przykład braku konsekwencji słuchania.

„Kto was słucha, Mnie słucha, a kto wami gardzi, Mną gardzi; lecz kto Mną gardzi, gardzi Tym, który Mnie posłał” (10,16). Jeszcze dalej idące konsekwencje gardzenia, a nie słuchania.

Ewangelia Jana jeszcze mocniej podkreśla następstwa słuchania: „Kto słucha słowa mego i wierzy w Tego, który Mnie posłał, ma życie wieczne i nie idzie na

sąd, lecz ze śmierci przeszedł do życia” (J 5,24). „Kto jest z Boga, słów Bożych słucha. Wy dlatego nie słuchacie, że z Boga nie jesteście” (J 8,47). „Piłat zatem powiedział do Niego: A więc jesteś królem? Odpowiedział Jezus: Tak, jestem królem. Ja się na to narodziłem i na to przyszedłem na świat, aby dać świadectwo prawdzie. Każdy, kto jest z prawdy, słucha mojego głosu” (J 18,37).

W Apokalipsie św. Jana jest użyty podobny zwrot: „Kto ma uszy, niechaj posłysz, co mówi Duch do Kościołów” (8 wystąpień).

*

Ostatni wers badanego tekstu kończy się wyrażeniem: „i poznają, że prorok był pośród nich” (Ez 33,33). W połączeniu z zapowiedzią z początku Księgi: „A oni, czy będą słuchać, czy też zaprzestaną – są bowiem ludem opornym – przecież będą wiedzieli, że prorok jest wśród nich” (Ez 2,5) jest sugestią moralnego imperatywu dla współczesnych chrześcijan. Być obecnym wśród wierzących, postchrześcijan, niewierzących oraz dawać świadectwo o Dawcy życia (por. Dz 3,15), bez względu na to „czy będą słuchać, czy też zaprzestaną”.

*

Bibliografia

2013. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu: najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem*. Biblia dla Rodziny. Częstochowa: Edycja Świętego Pawła.
- Allen Leslie C. 1990. *Ezekiel 20–48*. (Word Biblical Commentary 29). Dallas: Thomas Nelson.
- Block Daniel I. 1997. *The Book of Ezekiel, Chapters 25–48*. (New International Commentary on the Old Testament). Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- Boadt Lawrence. 1990. „The Function of the Salvation Oracles in Ezekiel 33 to 37”. *Hebrew Annual Review* 12:1–21.
- Bosak Pius Czesław. 2016. *Leksykon wszystkich miejsc biblijnych*. Kraków: Petrus.
- Bosowski Jerzy. 2020. „Niegodziwi pasterze i Dobry Pasterz – Ez 34 w świetle retoryki hebrajskiej”. *Scriptura Sacra* 24: 11–35. <https://doi.org/10.25167/ScrS/2079>.
- Bosowski Jerzy. 2021. „Brak żałoby po śmierci żony proroka Ezechiela (Ez 24,15-27) w świetle retoryki hebrajskiej”. *Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego* 41 (2): 37–60. <https://doi.org/10.25167/sth.4213>.
- Bosowski Jerzy. 2021. „Kocioł Ezechiela (Ez 24,1-14) w świetle retoryki hebrajskiej”. *Scriptura Sacra* 25: 69–84. <https://doi.org/10.25167/ScrS/3919>.

- Bosowski Jerzy. 2021. Sprofanowana świątynia (Ez 8,1-18) i dolina suchych kości (Ez 37,1-14) w świetle retoryki hebrajskiej. W Andrzej Sebastian Jasiński, *Księga Proroka Ezechiela. Nowy Komentarz. Ez 40–44*, 9:505–546. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Cylkow Izaak. 2010. *Księga Ezechiela* עִזְכִּיָּא. Kraków: Austeria Klezmerhojs.
- Czerski Janusz. 2003. Hebrajska retoryka biblijna. W *Izrael i Biblia Hebrajska w Nowym Testamencie*. Red. Krystian Ziaja, 9–17. Sympozja 53. Opole: Redakcja Wydawnictw WTUO.
- Czerski Janusz. 2018. *Apokalipsa Świętego Jana. Wstęp i komentarz. Cz. I. Ap 1–3*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego UO.
- Greenberg Moshe. 2005. *Ezechiel 21–37*. T. 2. 2 T. (Herders Theologischer Kommentar zum Alten Testament). Freiburg – Basel – Wien: Herder.
- „Grób Ezechiela”. 2024. W *Wikipedia, wolna encyklopedia*. https://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Gr%C3%B3b_Ezechiela&oldid=72885000.
- Homerski Józef. 2013. *Księga Ezechiela*. (Pismo Święte Starego Testamentu 11/1). Poznań: Pallottinum.
- Hummel Horace D. 2007. *Ezekiel 21–48*. (Concordia Commentary). Saint Louis: Concordia.
- Jasiński Andrzej Sebastian. 2014. Dwa znaki (*mofet*) Ezechiela (Ez 12,1-16; 24,24-27). W *W trosce o kulturę logiczną: prace dedykowane księdzu profesorowi Józefowi Herbutowi z okazji osiemdziesiątej rocznicy urodzin*. Red. Kazimierz Wolsza, 229–247. (Opolska Biblioteka Teologiczna 140). Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Jasiński Andrzej Sebastian. 2017. *Księga Proroka Ezechiela. Nowy komentarz. Ez 1–5*. T. 1. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Jasiński Andrzej Sebastian. 2020. *Księga Proroka Ezechiela. Nowy Komentarz. Ez 31–35*. T. 8. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Koehler Ludwig, Walter Baumgartner, i Johann Jakob Stamm. 2013². *Wielki słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu*. Red. Przemysław Dec. Tłum. Karol Madaj. T. 1: Słownik hebrajsko-polski א–ס. 2 T. (Prymasowska Seria Biblijna). Warszawa: Vocatio.
- Majewski Marcin. 2010. „Troska Boga o słabych i uciśnionych w świetle Ez 34,16”. *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 63 (1): 5–12. <https://doi.org/10.21906/rbl.157>.
- Meynet Roland. 2021. „Terminologia specjalistyczna”. *Retorica Biblica e Semitica*. https://www.retoricabiblicaesemitica.org/wp-content/uploads/2021/06/4_Terminology_Polski_21.05.18.pdf.
- Pikor Wojciech. 2013. *Rola ziemi w przymierzu Boga z Izraelem. Studium historyczno-teologiczne księgi Ezechiela*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Popowski Remigiusz. 1994⁴. *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu: wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*. (Prymasowska Seria Biblijna). Warszawa: Vocatio.

- Rooy Herrie F. van. 2012. „Esegiël 33 as Wentelpunt in Die Boek van Esegiël [Ezekiel 33 as Pivotal Point in the Book of Ezekiel]”. *Die Skriflig/In Luce Verbi* 46 (1): 1–6. <https://doi.org/10.4102/ids.v46i1.51>.
- Rumianek Ryszard. 2008. *Księga Ezechiela. W Prorocy. Hebrajsko-polski Stary Testament. Przekład interlinearny z kodami gramatycznymi, transliteracją i indeksem słów hebrajskich*. Red. Anna Kuśmirek. Tłum. Ryszard Rumianek, Księga Ezechiela. (Prymasowska Seria Biblijna). Warszawa: Vocatio.
- Strine Casey A. 2012. „The Role of Repentance in the Book of Ezekiel. A Second Chance for the Second Generation”. *Journal of Theological Studies* 63:467–91. <https://doi.org/10.1093/jts/fls064>.
- Strong James. 2015. *Grecko-polski słownik Stronga z lokalizacją słów greckich i kodami Popowskiego*. Tłum. Aleksandra Czwojdrak. (Prymasowska Seria Biblijna 42). Warszawa: Vocatio.
- Strong James. 2017. *Hebrajsko-polski i aramejsko-polski słownik Stronga z lokalizacją słów hebrajskich i aramejskich oraz kodami Baumgartnera*. Tłum. Aleksandra Czwojdrak. (Prymasowska Seria Biblijna). Warszawa: Vocatio.

*

Streszczenie: W badaniu zastosowano metodę biblijnej retoryki semickiej. Przeprowadzono analizę oddolną w dwóch etapach: podziału na mniejsze jednostki literackie oraz odkryto struktury zamieszczone w tekście. Wykonano też analizę odgórną. Udało się odkryć strukturę całego badanego tekstu o schemacie A, B, C, C', B', A'. Jest to struktura paralelna o kompozycji lustrzanej. Na podstawie tych odkryć dokonano interpretacji analizowanego tekstu. Najważniejszym wnioskiem, jaki został wyciągnięty z przeprowadzonych badań, to wskazanie dla współczesnych chrześcijan, żeby swoją obecnością w świecie dawać świadectwo o Bogu jako Dawcy życia.

Słowa kluczowe: Księga Ezechiela, biblijna retoryka semicka, ziemia, struktura paralelna, kompozycja lustrzana.

Abstract: „Shed Blood, and Shall all of You Possess the Land?”. *Ezek 33:21-33 in the Light of Semitic Biblical Rhetoric*. The article uses the method of Semitic biblical rhetoric. A bottom-up analysis was carried out in two stages: the division into smaller literary units and the discovery of structures included in the text. A top-down analysis was also performed. It was possible to discover the structure of the entire studied text with the scheme A, B, C, C', B', A'. It is a parallel structure with a mirror composition. On the basis of these discoveries, an interpretation of the analyzed text was made. The most important conclusion drawn from the study is the indication for modern Christians to witness God as the Giver of life with their presence in the world.

Keywords: Book of Ezekiel, Semitic Biblical Rhetoric, Land, Parallel Structure, Mirror Composition.